

# روش‌های تدریس اثربخش با تأکید بر فناوری‌های نوین

نویسندگان

علیرضا اصلاحی

دانشجوی دکتری مهندسی پلیمر دانشگاه صنعتی امیرکبیر (پلی تکنیک تهران)

دیار رفاعی

دکتری زبان و ادبیات فارسی، دبیر آموزش و پرورش و مدرس دانشگاه فرهنگیان استان کردستان

سکینه جعفری

کارشناس ارشد آموزش زبان انگلیسی، دبیررسمی آموزش و پرورش بخش ماهور میلانی



انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۷

این کتاب را تقدیم می‌کنم به معلمان و استادان گرامی؛  
خانواده بزرگووارم؛  
پدر بزرگ‌هایم که آسمانی شده‌اند؛  
پدر و مادر مهربانم  
و همسر و فرزند عزیزم.

علیرضا اصلاحی

با سپاس از خدایی که هر چه دارم از اوست؛  
تقدیم به:  
همه آموزگاران و استادان ارجمند سرزمینم؛  
روح پاک پدر بزرگووارم که درهای علم و معرفت را به رویم گشود؛  
مادر عزیزم که وجودش همه مه و امید است؛  
همسر و سرمایه‌های زندگی‌م، دریا و آریاس.

دیار رفاعی

# بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ



تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،  
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

## روش‌های تدریس اثربخش با تأکید بر فناوری‌های نوین

نویسندگان: علیرضا اصلاحی - دیار رفاعی - سکینه جعفری  
ویراستار علمی: مرتضی بختیاروند (دانشجوی دکتری تکنولوژی آموزشی دانشگاه  
علامه طباطبائی (ره))

ویراستار ادبی: دیار رفاعی

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه‌آرا: منیر السادات حسینی

چاپ: اول ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۴۰۱-۷

قیمت ۱۶۵۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

سرشناسه	: اصلاحی، علیرضا، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: روش‌های تدریس اثربخش با تاکید بر فناوری‌های نوین / نویسندگان علیرضا اصلاحی، دیار رفائی، سگینه جعفری.
مشخصات نشر	: تهران : آوای نور، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۴ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۴۰۱-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه، ص ۱۷۷-۱۸۱.
موضوع	: تدریس اثربخش
موضوع	: Effective teaching
موضوع	: معلمان -- اثر بخشی
موضوع	: Teacher effectiveness
شناسه افزوده	: رفائی، دیار، ۱۳۵۸ -
شناسه افزوده	:

## فهرست مطالب

مقدمه.....	۹
فصل اول: کلیات.....	Error! Bookmark not defined.
مقدمه.....	Error! Bookmark not defined.
تدریس چیست؟.....	Error! Bookmark not defined.
تدریس چگونه فعالیتی است؟.....	Error! Bookmark not defined.
نسبت تدریس با آموزش و پرورش.....	Error! Bookmark not defined.
ویژگی های تدریس.....	Error! Bookmark not defined.
انواع روشهای تدریس.....	Error! Bookmark not defined.
تدریس به عنوان یک علم.....	Error! Bookmark not defined.
تدریس به عنوان یک هنر.....	Error! Bookmark not defined.
ویژگی های معلم.....	Error! Bookmark not defined.
فصل دوم: روشهای تدریس اثربخش.....	Error! Bookmark not defined.
مقدمه.....	Error! Bookmark not defined.
اهمیت روشهای فعال و اثربخش تدریس از نظر اندیشمندان.....	Error!
<b>Bookmark not defined.</b>	
روش های نوین تدریس.....	Error! Bookmark not defined.
روش پروژه ای.....	Error! Bookmark not defined.
الگوی کاوشگری به شیوه حقوقی... ..	Error! Bookmark not defined.
الگوی دریافت مفهوم.....	Error! Bookmark not defined.
الگوی تفکر استقرایی.....	Error! Bookmark not defined.
الگوی آموزش کاوشگری.....	Error! Bookmark not defined.
الگوی پیش سازمان دهنده.....	Error! Bookmark not defined.
مراحل پیش سازمان دهنده.....	Error! Bookmark not defined.
الگوی یادسپاری.....	Error! Bookmark not defined.

**Error! Bookmark not defined.**.....الگوی رشد عقلی.

**Error! Bookmark not defined.**.....الگوی کاوشگری علمی.

**Error! Bookmark not defined.**.....الگوی تدریس غیرمستقیم.

**Error! Bookmark not defined.**.....الگوی بدیعه پردازی (افزایش تفکر خلاق).....  
**defined.**

**Error! Bookmark not defined.**.....الگوی آگاهی یابی.

**Error! Bookmark not defined.**.....الگوی پژوهش گروهی (تفحص گروهی).....  
**defined.**

**Error! Bookmark not defined.**.....الگوی آموزش آزمایشگاهی.

**Error! Bookmark not defined.**.....الگوی کاوشگری علوم اجتماعی.

**Error! Bookmark not defined.**.....الگوی یادگیری در حد تسلط.

**Error! Bookmark not defined.**.....الگوی آموزش برای رشد مفهوم و مهارت.....  
**defined.**

**Error! Bookmark not defined.**.....ادغام روش ها، بهترین الگوی آموزش.....  
**defined.**

**Error! Bookmark not defined.**.....چهار مدل ارائه شده در الگوی ادغام روش ها.....  
**defined.**

**Error!** فصل سوم: نظریه های یادگیری و کاربردهای آن ها در آموزش و پرورش....  
**Bookmark not defined.**

**Error! Bookmark not defined.**.....مقدمه.

**Error! Bookmark not defined.**.....نظریه پیوندگرایی ثرندایک.

**Error! Bookmark not defined.**.....کاربردهای نظریه ثرندایک در آموزش و پرورش.  
**defined.**

**Error! Bookmark not defined.**.....نظریه شرطی سازی کنشگر اسکینر.

**Error! Bookmark not defined.**.....کاربرد نظریه اسکینر در آموزش و پرورش.....  
**defined.**

**Error! Bookmark not defined.**.....نظریه یادگیری هال.

**Error! Bookmark not defined.** ..... کاربردهای نظریهٔ هال در آموزش و پرورش

**Error! Bookmark not defined.** ..... کاربردهای نظریهٔ گاتری برای آموزش و پرورش

**Error! Bookmark not defined.** ..... کاربردهای نظریهٔ گشتالت در آموزش و پرورش

**Error! Bookmark not defined.** ..... کاربرد نظریهٔ پیازه در آموزش و پرورش

**Error! Bookmark not defined.** ..... کاربردهای رفتارگرایی هدفمند در آموزش و پرورش

**Error! Bookmark not defined.** ..... کاربردهای نظریهٔ بندورا در آموزش و پرورش

**Error! Bookmark not defined.** ..... مجتمع‌های سلولی

**Error! Bookmark not defined.** ..... زنجیره‌های مرحله‌ای

**Error! Bookmark not defined.** ..... کاربردهای نظریهٔ هب در آموزش و پرورش

**Error! Bookmark not defined.** ..... فصل چهارم: فناوریهای نوین

**Error! Bookmark not defined.** ..... مقدمه

**Error! Bookmark not defined.** ..... آموزش الکترونیکی

**Error! Bookmark not defined.** ..... تعاریف آموزش الکترونیکی

**Error! Bookmark not defined.** ..... هدف آموزش الکترونیکی

**Error! Bookmark not defined.** ..... نسلهای آموزش از راه دور

**Error! Bookmark not defined.** ..... یادگیری الکترونیکی

**Error! Bookmark not defined.** ..... انواع یادگیری الکترونیکی

**Error! Bookmark not defined.** ..... فواید یادگیری الکترونیکی

**Error! Bookmark not defined.** ..... نمونههایی از دورههای الکترونیکی

**Error! Bookmark not defined.** ..... بازی‌های رایانه‌ای

**Error! Bookmark not defined.** ... انواع بازیهای رایانه‌ای و اثرات آن بر یادگیری ...

**Error! Bookmark not defined.** ..... مراحل طراحی بازی

**Error! Bookmark not defined.** ..... معرفی نرمافزار ساخت بازی: یونیتی

**Error! Bookmark not defined.** ..... زبان برنامه‌نویسی

**Error! Bookmark not defined.** ..... خروجیها

**Error! Bookmark not defined.** ..... معرفی نرمافزار ساخت بازی (گیم‌میکر)

**Error! Bookmark not defined.** ..... Game Maker های ویژگی‌های

**Error! Bookmark not defined.** ..... منوهای اصلی

**Error! Bookmark not defined.** ..... نحوه ساختن یک رویداد

**Error! Bookmark not defined.** ..... شبکه‌های اجتماعی

**Error! Bookmark not defined.** ..... کاربردهای ادمودو

**Error! Bookmark not defined.** ..... کار با ادمودو

**Error! Bookmark not defined.** ..... جنبه اجتماعی ادمودو

**Error! Bookmark not defined.** ..... فصل پنجم: سنجش و ارزشیابی

**Error! Bookmark not defined.** ..... مقدمه

**Error! Bookmark not defined.** ..... اندازه‌گیری

**Error! Bookmark not defined.** ..... سنجش

**Error! Bookmark not defined.** ..... آزمون

**Error! Bookmark not defined.** ..... ارزشیابی

**Error! Bookmark not defined.** ..... سنجش، آموزش و یادگیری

**Error! Bookmark not defined.** ..... شاخص‌های آزمون

**Error! Bookmark not defined.** ..... روایی

**Error! Bookmark not defined.** ..... روش تعیین روایی سازه



<b>Error! Bookmark not defined.</b> .....	پایایی
<b>Error! Bookmark not defined.</b> .....	تحلیل آزمون.....
<b>Error! Bookmark not defined.</b> .....	فرایند تحلیل آزمون.....
<b>Error! Bookmark not defined.</b> .....	ضریب دشواری یا سهولت.....
<b>Error! Bookmark not defined.</b> .....	محاسبه ضریب دشواری.....
<b>Error! Bookmark not defined.</b> .....	آزمون هنجاری و ملاکی.....
<b>Error! Bookmark not defined.</b> .....	تفسیر ضریب دشواری.....
<b>Error! Bookmark not defined.</b> .....	ضریب تمییز (افتراق).....
Error! Bookmark not defined.....	<b>فهرست منابع و مآخذ</b> .....
<b>Error! Bookmark not defined.</b> .....	الف) منابع فارسی.....
<b>Error! Bookmark not defined.</b> .....	ب) منابع لاتین.....

## مقدمه

صاحب‌نظران بر این باورند که آموزش و پرورش مهم‌ترین عاملی است که بر جامعه تأثیر می‌گذارد، آن را هدایت می‌کند و درعین حال از تغییر و تحولات جهانی متأثر می‌شود. بر این اساس، ضروری است که برنامه‌های آموزش و پرورش به موازات این تحولات و با توجه به الزامات جامعه سازمان‌دهی شوند. بنابراین لازم است از رهگذر ایجاد تحول و تعالی در برنامه‌های درسی، نسل تحت تربیت توانمند شود. یکی از عمده‌ترین وظایف نظام‌های آموزشی، تجهیز دانش‌آموزان به دانش روز با استفاده از روش‌های مناسب و مؤثر تدریس است. بنابراین تدریس یکی از عناصر اصلی فرآیند آموزش و پرورش است که در کارایی نظام آموزشی، نقشی مؤثر ایفا می‌کند. با این حال تدریس در بیشتر مدارس به معنای انتقال معلومات از ذهن معلم به شاگرد است. در این حالت به تدریج ذهن دانش‌آموز از مطالبی انباشته می‌شود که با فکر و نیاز او متناسب نیست و باعث می‌شود آنچه را آموخته است طوطی‌وار تکرار کند. در دهه‌های اخیر، برای استفاده از راهبردها و روش‌های تدریس، الگوهای تدریس تکامل یافته است تا به شاگردان کمک کند به عنوان افراد رشد یافته، بر توانایی تفکر روشن و اندیشمندانه خود بیفزایند و مهارت‌ها و تعهدات اجتماعی خود را توسعه دهند.

می‌توان گفت که آموزش و پرورش یکی از نهادهای اصلی جامعه است که وظیفه تعلیم و تربیت و ساختن انسان فرهیخته و مؤثر را در جامعه به عهده دارد. برای پرورش افراد مطلوب، به یک نظام آموزشی کارآمد نیاز است که اجزاء و عناصر آن، اعم از مواد درسی، دانش‌آموز، معلم، وسایل آموزشی، فضا و غیره با یکدیگر ارتباط متقابل داشته باشند تا اهداف مورد انتظار تحقق یابد. از طرف دیگر، تدریس و آموزش از نظر ماهیت، یک نظام ارتباطی متقابل هستند و مدرسه به عنوان یک گروه پویا، درصد آماده کردن افراد برای ورود به جامعه در سطح بسیار گسترده‌تر است. مفهوم اثربخشی تدریس؛ یعنی اینکه تعیین کنیم آموزش‌های انجام شده تا چه حد به ایجاد مهارت‌های مورد نیاز سازمان به صورت عملی و کاربردی منجر شده است. ارزیابی از اثربخشی آموزش به معنای تعیین میزان تحقق اهداف آموزشی؛ تعیین نتایج قابل مشاهده از دانش‌آموزان در اثر آموزش‌های داده شده؛ تعیین میزان انطباق رفتار دانش‌آموزان با انتظارات آموزش و پرورش و همچنین تعیین میزان توانایی‌های ایجاد شده در اثر تدریس برای دستیابی به اهداف مورد نظر است.

الگوهای تدریس در واقع، الگوهای یادگیری‌اند و معلمان درحالی که به دانش‌آموزان خود اطلاعات می‌دهند، نحوه یادگیری درست را نیز به آن‌ها می‌آموزند. نحوه تدریس، بر روی توانایی دانش‌آموزان اثربخشی بسیاری دارد (تورانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۹). اولین دیدگاهی که طی دهه ۱۹۵۰ راجع به اثربخشی ارائه گردید، احتمالاً بسیار ساده بود. در این دیدگاه اثربخشی

به‌عنوان میزان یا حدّی که یک سازمان اهدافش را محقق می‌سازد تعریف شده‌بود؛ اما با گسترش علم مدیریت و سازمان، محدودیت این تعریف روشن‌تر گردید. اگر ما هدفی را که بیشتر محققان سازمانی بر آن اتفاق نظر دارند و شرط ضروری برای موفقیت یک سازمان محسوب می‌شود مد نظر قرار دهیم، آن وقت نقطه نظرات روشن‌تر می‌گردد؛ آن هدف، بقاست. اگر سازمان به انجام فعالیت‌هایی مشغول است، به علت آن است که حیاتش را تداوم بخشد. بقا، ارزیابی از تکامل حیات و یا پدیده مرگ است. سازمان‌ها شبیه انسان‌ها نمی‌میرند. در واقع، بیشتر سازمان‌ها نمی‌میرند، بلکه تجدید ساختار می‌شوند. گاهی به ادغام با دیگر سازمان‌ها روی می‌آورند یا کلاً به حوزه فعالیت جدیدی وارد می‌شوند و یا در قالب سازمان دیگری شکل می‌گیرند و این خود تشخیص معادله بقا را دشوار می‌سازد. به‌علاوه، ساده‌لوحانه است چنین فرض کنیم سازمان‌هایی که اثربخش نیستند، به دنبال بقا نیستند؛ یا فرض نماییم سازمان‌هایی که اثربخش هستند عمداً در پی بقا نیستند. تعداد معدودی از تحقیقات صورت‌گرفته پیرامون اثربخشی، از معیارهای چندگانه استفاده کرده‌اند و خود معیارها نیز از مقیاس‌های عمومی نظیر کیفیت، روحیه و معیارهای تخصصی نظیر نرخ‌های حوادث و میزان غیبت در کار تشکیل شده‌اند و این امر باعث گردیده که اثربخشی برای افراد مختلف، معانی مختلفی پیدا کند.

روش‌های تدریس اثربخش به سبب برخورداری از مزایایی همچون انفرادی کردن آموزش، توجه به علایق فردی، رشد تفکر انتقادی و قدرت استدلال، در حال حاضر رایج‌ترین روش‌ها در نظام آموزش و پرورش و آموزش عالی هستند، اما باید توجه داشت که همیشه نگرانی‌های قابل توجهی در مورد روش‌های تدریس، مبانی روان‌شناسی یادگیری و کاربردهای آن در آموزش و پرورش و شاخص‌های سنجش و اندازه‌گیری وجود دارد. بنابراین لازم است تا استادان با اصول و انواع روش‌های تدریس، نظریات یادگیری و کاربردهای آن در تدریس، شاخص‌های سنجش و اندازه‌گیری آشنایی داشته باشند. کتاب حاضر با این هدف و به منظور کسب دانش عمومی و مهارت‌های اساسی درباره اصول و مبانی روش‌های تدریس با تأکید بر فناوری‌های نوین تنظیم شده‌است.